

kapcsolat szükséges a többi tantárgyakkal (földtan, csillagászat, természet-tudományok, meteorológia, történelem, stb.) A cselekvő módszerben hely jut a megfigyelésnek, kutatásnak és egyéb egyéni munkának. (érdekes részletek a 42—45. lapon). A tankönyvek tarkaságát szinte felesleges említeni; ezzel kapcsolatban idézzük a brit Columbia (Canada) következő talpraesett válaszát: »A földrajz nem olyanmi, amit könyvből lehetne megtanulni. még kevésbé egyetlen könyvből«. Felszerelés dolgában kevés helyen vannak külön földrajzi előadótermek, viszont térképekkel, földgömbökkel, látképekkel, vetítő- és mozgóképgépekkel szinte mindenütt találkozunk. A tanulókkal végzett kirándulások és utazások értékét általában elismerik: helyenként a hatóságok anyagilag is támogatják, vannak iskolák, amelyek külön kirándulási alappal rendelkeznek. A tanárok képzése legtöbb esetben egyetemen történik, továbbképzésükről a 44 állam közül 40 gondoskodik szünidei tanfolyamok, szaktanácskozások, módszeres értekezletek, bel- és külföldi utazások útján. Ritkán fordul elő, hogy a tanár csakis földrajzot tanít, rendszerint a történelem és természetrajz (az Egyesült-Államokban a »szociális szakok«) tanítását is ő látja el.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy könyvünk gazdag nemzetközi tárháza a nemzeti földrajzi adatoknak (*documentation géographique*). Ezeket tárgyi szempontok szerint rendszeresen dolgozza fel, anélkül, hogy állást foglalna, véleményt nyilvánítana. Ezt és a tanulságok kihámozását méltán az olvasóra, a szakemberekre bízta.

kf.

Josef Beeking: Das Geheimnis der christlichen Erziehung. Einsiedeln 1940. 8-r., 94 lap. — **U. a.: Grundfragen der erzieherischen Führung.** Einsiedeln, 1940., 8-r., 94 lap.

Az einsiedelni Benziger könyvkiadó cég *Werkbücher für Glauben und Leben. Pädagogische Reihe* címmel nevelésügyi könyvsorozatot indított 1940-ben, melynek első két számát — mindegyik egy-egy szép könyvecske — maga a szerkesztő írta.

J. Beekingnek a sorozatban eddig megjelent könyvei a tudományos irodalomban egészen különleges műfajt képviselnek. Kevés szóval, szinte feszes tömörséggel, de mindig tudományos igénnyel szólnak az olvasóhoz: nem annyira, hogy a tárgyat teljes szélességében kifejtsék, hanem inkább, hogy — a kérdést minden lényeges mozzanatában felvázolva — gondolatokat, esetleg vitát ébresszenek. Minden egyes fejezet elején felsorolja a vonatkozó irodalom legfontosabb műveit, azután — határozott, mintaszerűen világos tagolással — végighalad a felmerülő problémákon. A többi, az olvasottak kiszélesítése, az érvek és az esetleg felmerülő ellenérvek mérlegelése már az olvasó feladata. A szerző elsősorban vezérfonalnak szánta műveit munkaközösségek megbeszéléseihez. A tárgy természetéből és a szerző határozott világnézeti meggyőződéséből következik, hogy az egyes kérdéseket sohasem hagyja nyitva. Elsősorban az előadás rövidsége okozza azután, hogy egyik-másik tétele — bármennyire rokonszenves is számunkra — nem látszik eléggé megalapozottnak.

A sorozat 1. száma *J. Beeking: Das Geheimnis der christlichen Erziehung* c. könyve.

Mint ahogyan a keresztény lét más, mint a pusztán természetes emberi lét, épen úgy a keresztény nevelés is — ennek a létformának a kiteljesítése — sajátosan eltér a csupán emberi nevelési tevékenységtől. Az az újszerű és teljesen egyedi vonása a keresztény nevelésnek megnyilatkozik a nevelés tárgyában és céljában, a nevelőben és a nevelés eszközeiben egyaránt.

Az emberi nevelés tárgya általában a fiatal, fejlődő ember, természetadta képességekkel az értékek felfogására és az értékek megvalósítására. A keresztény nevelő tevékenység ezzel szemben az »új ember«-re (*nova creatura*) irányul. Tárgya a szent keresztséggel *Isten gyermekévé* emelt ifjú keresztény, aki a keresztség kegyelmi hatásaival új, teljességgel természetfeletti fogékonyságot nyert az értékek iránt és természetfeletti képességeket arra, hogy azokat — az isteni erények és a Szentlélek ajándékainak közbenjöttével — benső, személyes tulajdonává tehesse.

Kereszténynek lenni több, mint embernek lenni. A keresztény nevelés céljában is meghaladja a pusztán emberi nevelést: a személyiség kifejtésének a természeti és természetfeletti adottságokat egyaránt át kell fognia. Az emberi természettel adott hajlamokon és képességeken kívül a keresztségben nyert természetfeletti erőket, erényeket és ajándékokat is ki kell bontakoztatni, mégpedig az erkölcsi személyiség követelményeinek megfelelően: általánosan, harmonikusan, szabadon és individuálisan. A közösségbe való beleilleszkedés kötelezettsége is magasabb értelmű. A keresztény személyiség nem csupán az emberi közösségnek teljesértékű tagja, hanem az Egyház eleven kultusz-közösségének is.

Ebben az összefüggésben a keresztény nevelőnek sem csupán járulékos tulajdonsága keresztény mivolta, természetfeletti céljainak szolgálatában épen sajátosan *keresztény nevelői magatartás* jellemzi. Növendékének helyes megítélésére is csak a hit nézőpontja, a keresztény értékszemlélet vezetheti. Csak így láthatja benne az Isten gyermekét, Krisztus testének élő tagját, a Szentlélek templomát. A gyermeknek ezen a hívő felfogásán alapszik azután a keresztény nevelő másik sajátos vonása, az értékek kibontakoztatására irányuló, szeretetből fakadó természetfeletti törekvés.

A nevelés sikere azonban nem múlik pusztán a növendék tulajdonságain és a nevelő képességein: mindenkor szüksége van a célnak megfelelő eszközökre is. Természetfeletti célok megvalósításához *természetfeletti eszközökre* van szükség. A keresztény nevelés sikerét szolgálja mindenekelőtt a nevelő keresztény létéből fakadó fölény és tekintély, hatalmasan támogatja az Evangélium, a közvetítésével kialakuló párbeszéd Isten és a fiatal ember között, ugyancsak mindig megújuló segítséget nyújtanak a szentségek: a bűnbánat szentsége, az Eucharistia és a bérmálás szentsége. Végül az emberi közösség öntudatlan alakító hatásával állítható párhuzamba a szenvedő és a diadalmas Egyház közösségének támogató befolyása a »keresztény érés«-ben.

A keresztény nevelés mint a keresztény személyiség kialakítása a fiatal emberben — kiindulásában és céljában egyaránt — a természetfelettihez, tehát végső fokon és lényeg szerint Istenhez kapcsolódik. Mivel azonban Isten és ember között Krisztus a közvetítő, ő a tulajdonképeni kiindulás és a közvetlen cél: a keresztény nevelés »*krisztoцентриkus*».

Beeking könyvéhez — néhány részletet nem számítva — hasztalan közelednénk a neveléstudomány szokványos fogalomkészletével. Ezt valószínűleg maga a szerző sem várja. A tapasztalati világ pedagógiájának tételei nem léphetnek fel az érvényesség igényével a természetfeletti valóság területén. Beeking azonban megállapításait érvényeseknek tekinti a »pusztán emberi« nevelés körére is. A kifejtett nevelési elvek érvénye természetesen az alapulvett hittételek érvényének a folyománya. Azoktól függetlenül igazolásukat a szerző nem adja, mint ahogy nem is adhatja.

A sorozat 2. száma ugyanazon szerzőnek: *Grundfragen der erzieherischen Führung* c. műve.

Az író már a sorozat első kötetében a nevelési tevékenységnek három ágát különbözteti meg: az ápolást, a vezetést és a művelést. A második kötetet teljes egészében a *vezetés kérdésének* szenteli.

A vezetés a nevelésnek az a részfunkciója, amelyben a nevelő ráhatás a nevelő és a növendék személyes érintkezésében érvényesül. Háromféle gyökere lehetséges: a vezető nagyobb testi és szellemi erején alapuló »mágikus« kapcsolat, a kölcsönös rokonszenven nyugvó »erotikus« viszony és végül a valódi nevelő vezetést meghatározó *értékteremtésre* való törekvés. Vezetőt és követőit az értékeknek ugyanazon a világa kötelezi, ugyanazoknak az értékeknek a megvalósítására törekszenek, mégpedig nem csupán a személyes erők mind tökéletesebb kifejtése révén, hanem objektív formákban is. A nevelő vezetés közvetlen célja a természet világában az »ifjúkori érettség« (Jugendreife): a testben és lélekben teljesértékű és harmonikus emberség, amely mint erkölcsi személyiség kiküzdötte és megerősítette uralmát önmaga és környezete felett.

Az ifjúság keresztény vezetése nem csupán valamely különleges formája a pusztán emberi nevelő kapcsolatoknak, hanem a Krisztusban való új életre ébredt ifjú embert természetfeletti nézőpontból tekintve, természetfeletti erők segítségével akarja *keresztény, azaz természetfeletti* tökéleteségre eljuttatni.

A nevelő vezetés minden időkben a nevelés gyakorlatának alapformái közé tartozott. A feladatok és életértékek egyszerű megmutatása sokszor nem elégséges, ilyenkor az ifjúnak szüksége van az eleven vezető személyiségből kiáradó serkentő hatásra. Számos értékkel csak a gyakorlat útján találkozhat hatásosan a fiatal ember: előleges elfogadásukra leghatásosabban épen a vezető személyiségbe vetett hit indíthatja. A minden vezetéssel szükségszerűen együttjáró korlátozottság nem jelenti az ifjú jogainak megszüntetését, hiszen a szellemmel szemben és az értékek objektív hierarchiája ellen nincs joga. A személyes tekintélyen alapuló vezetésből azonban igenis származhatnak veszedelmek is. Ezek: az egyé-

niségek nivellálása, önállótlaná-tetés a gondolkodásban és a cselekvésben, az értékek megvalósításának »megszentelt mintákban« való megmerevedése és az erkölcsi bátorság elsorvadása. Az igazi tekintély azonban nincs ellentétben a szabadsággal, sőt csupán az utóbbi ad lehetőséget a tekintély teljes kibontakozására.

Az eredményes vezetésnek feltétele, hogy a vezető méltó legyen követőinek beléhelyezett hitére, bizalmára és a felé irányuló tiszteletre. Vallás-erkölcsi tekintetben pedig a tudatos és átszellemített jószág számos követelményének kell megfelelnie. Az ifjúságot keresztény értelemben csak maga Krisztus, a vele való kegyelemteljes érintkezés tudja vezetni. A keresztény nevelőnek őt kell követnie; hozzá kell hasonulnia.

Napjaink mozgalmáiban a szerző által felvetett kérdéseknek — örökös érvényre való igényük mellett — különös időszerűségük van. A keresztény életforma gyakran egészen felszínes felfogásával szemben helyénvaló rámutatni azokra a hatalmas távlatokra, súlyos kötelezettségekre és fenyes célokra, amelyekkel a következetesen keresztény állásfoglalás a nevelés terén együtt jár. Ugyancsak szükség van az ifjúság vezetésével kapcsolatos problémák elemzésére, az ilyen vezetéssel járó mérhetetlen felelősség taglalására is. Mert ugyan hányan gondolnak rá, hogy az ifjak vezetőjének valóban elsősorban a szellem, a lélek gondviselőjének kell lennie? Vagy vegyünk számba néhányat az ifjúság vezetésében nélkülözhetetlen vallásos-erkölcsi tulajdonságok közül: alázat a vezetendő fiatal emberekkel szemben, tettrekész szeretet, igazi önzetlenség, benső vallásosság, feltétlen igazságosság és hű lelkiismeretesség, őszinteség, valódi bölcsesség és alázatos öntudat. Beeking könyveiben tartózkodó szűkszavúságukban is szinte költői szép sorokat olvashatunk ezekről a kérdésekről. Mindenkinek, aki az ifjúság vezetésére vállalkozzik, meg kellene szívlelnie őket!

ifj. Zibolen Endre.

Leonhard Seif (Szerk.): Wege der Erziehungshilfe. Munkatársai *Lene Credner, Kurt Seelmann* és *Alice Lüps.* (Deutsches Institut für psychologische Forschung und Psychotherapie. Zweigstelle München: Arbeitskreis für Gemeinschaftspsychologie.) München-Berlin, 1940., 8-r., 311 lap.

Bizonyos elfogultsággal vettük a kezünkbe ezt a könyvet, melyet 18 szerző írt. Az ilyen szerkesztett munkákat rendszerint az jellemzi, hogy bizonyos tárgyról több szerző is ugyanegyvet mond vagy pedig lényeges részek teljesen elvesznek a sok szakember írása között.

Ez a nevelési tanácsadásról szóló könyv örvendetes kivétel ez alól a szabály alól. A szerkesztőbizottság gondosságát dicséri, hogy szabatos terv alapján a kérdés minden része alapos és hiánytalan feldolgozásban részesült.

A könyv első része az elméletet, a nevelési tanácsadás alapvetését tárgyalja, a második a nevelési segítés gyakorlati részével foglalkozik.

'Magyar Paedagogia L. 5.